

Ryssland och Frankrike på friarstråt i Afrika

Ryske utrikesministern Sergej Lavrov befinner sig i skrivande stund i Afrika. Samtidigt gör den franske presidenten Emmanuel Macron en rundresa i flera afrikanska länder.

För Ryssland är besöket av särskild vikt. Man vill på detta sätt samla stöd och bryta den diplomatiska isolering som råder på grund av den ryska invasionen i Ukraina.

Den bristsituation och de stigande kostnader för mat (särskilt spannmål) och bränsle, som följt i krigets bakvatten, är ett stort problem för Afrika. Dessa frågor står därför på dagordningen för båda ledarna.

Artiklarna nedan diskuterar Afrika-rundresor, med särskild tyngdpunkt på Lavrov

Se även:

[Ryssland, Kina, USA, Indien och det nya kalla kriget](#)

[Ludovic Lamant: Splittrat Väst har svårt att hitta en lösning på kriget i Ukraina](#)

Martin Fahlgren 28/7 2022

Innehåll

Daily Maverick 1

From Russia with Lavrov – "charmoffensiven" i Afrika behöver ingen kärlek 1

Mediapart 3

Det stora diplomatiska spelet om Afrika. Kriget i Ukraina leder till en intensifiering 3

Daily Maverick

From Russia with Lavrov – "charmoffensiven" i Afrika behöver ingen kärlek

Bob Wine, Tendai Biti, Zitto Kabwe, Greg Mills ¹

Daily Maverick, 27/7 2022

Afrikanska demokrater måste sluta leden till Ukrainas försvar. Det ligger helt klart i våra intressen att göra det. Att liera sig med Ryssland är att ställa sig på samma sida som auktoritärt styre och mot mänskliga rättigheter och internationell rätt och de som gör det hamnar på fel sida av moralen och historien.

Märkliga saker sker. En regering som invaderat sitt grannland och använder artilleri och raketer för att utjämna städerna där, en efter en, dödar tusentals civila och skadar den globala ekonomin är på charmoffensiv i Afrika.

Låt oss för ett ögonblick bortse från den uppenbara ironin – Afrikas förfärliga erfarenheter av kolonialherrar och deras våldsamma metoder – och fokusera på vad som gäller här och nu: den ryska aggressionen har lett till en global ekonomisk härdsmälta där afrikaner kommer att vara de första offren.

I normala fall svarade Ukraina för 11 procent av tillgången på spannmål och hälften av exporten av vegetabilisk olja i världen. Länder i Nordafrika och på Afrikas horn är särskilt sårbara. Egypten och Etiopien fick tidigare drygt en fjärdedel av sitt vete från Ukraina, Marocko 15 procent, Libyen 40 procent och Tunisien mer än 45 procent. Somalia som till 100 procent är beroende av importerat vete hämtade ifjol mer än två tredjedelar från Ukraina.

Genom att jordbruksmark ockuperats eller minerats och med hamnar i Ukraina blockerade av Ryssland har den internationella prisnivån skjutit i höjden. Exempelvis var priset på spannmål i maj i år över 56 procent högre än vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Ökade priser på energi och livsmedel är besvärligt för européer, men för afrikaner kan det röra sig om skillnaden mellan liv och död när hungersnöd hotar de fattigaste.

Och livsmedel, tillsammans med relaterade skutt uppåt för priset på bränsle och konstgödsel, driver på inflationen i våra ekonomier. I t ex Tanzania har priset på tidningspapper trefaldigats sedan den ryska invasionen. I Zimbabwe är priset på matolja nu 9 dollar för fem liter, en brödlimpa kostar 2 dollar, medan det kort och gott inte går att unna sig kött där längre. Zimbabwe har mer eller mindre, med undantag för en elit, de facto blivit en nation av vegetarianer.

Levnadsomkostnaderna i Ukraina ökar nu snabbare än någonsin de fem senaste åren, i synnerhet på basvaror som matolja och tvål. Ändå kunde Ugandas president Joweri Museveni säga när han försvarade besöket av den ryske utrikesministern Sergej Lavrov: "Hur skulle vi kunna vara emot någon som aldrig gjort oss något ont?"

Museveni tillade: "Om Ryssland gör misstag, då talar vi om det för dem. När de inte gjort det kan vi inte vara mot dem." Veteranpresidenten, vid makten sedan 1986, hyllade Ryssland för att ha stött antikoloniala rörelser i Afrika.

Verkligheten ser annorlunda ut. Moskva är den störste försäljaren av vapen till Afrika och har tillskansat sig hälften av en marknad som fördubblats i värde på två decennier. För en del är

---

¹ Om artikelförfattarna: *Bob Wine* är ledare för Ugandas oppositionsparti National Unity Platform. *Tendai Biti* är jurist med inriktning på mänskliga rättigheter och parlamentsledamot för Citizen's Coalition for Change samt tidigare finansminister i Zimbabwe. *Zitto Kabwe* är ledare för Alliance for Change and Transparency i Tanzania. *Greg Mills* leder Brenthurst Foundation med säte i Johannesburg, www.thebrenthurstfoundation.org

gevär bättre än smör.

I själva verket tycks Moskva vara patologiskt bundet vid att strunta i verkligheten och i stället konstruera ”en version”, som rättfärdigar det egna handlandet. Man är duktig på att skapa en alternativ sanning och en del afrikanska ledare är duktiga på att köpa den. En del vill helt enkelt framstå som sanna revolutionärer även när de berikar små eliter och utarmar folket. Andra behöver hantera, och med våld slå ner, revolter på hemmaplan.

Vi måste vara tydliga.

Att afrikaner beundrar den ryska aggressionen är inte något allmängiltigt. Det avvisas också av många medborgare på kontinenten, som själva överlevt militärstyre och auktoritära metoder. Fler länder i Afrika röstade för den FN-resolution, som fördömde invasionen än som lade ner sina röster eller röstade mot.

Ryssland har insett att Afrika är en viktig allierad, i synnerhet i en värld av skärpta sanktioner och begränsade ekonomiska alternativ. De afrikanska länderna utgör drygt en fjärdedel av samtliga röster i FN också. Moskva ser gärna en version där att vara pro-Ukraina är lika med att vara anti-Ryssland. Detta är ett falskt synsätt.

Vi måste vara pro-Ukraina, eftersom det är att vara pro-Afrika och de värderingar vi står för.

Rysslands beundrare vill påskina att de talar för hela kontinenten och konstruerar sin egen alternativa sanning. De och deras ryska vänner hävdar gentemot omvärlden att Afrika stödjer invasionen och anser att det funnits fog för att kränka Ukrainas suveränitet.

Lavrov har besökt Egypten, Republiken Kongo och Uganda samt befinner sig, när detta skrives, i Addis Abeba i Etiopien, där Afrikanska unionen har sitt högkvarter, för att träffa afrikanska diplomater i ett försöka att etablera kontakter med alla som är villiga att träffa honom.

Nyhetsbyrån Reuters citerar Lavrov för att i en artikel, publicerad i tidningarna i de länder han besöker, ha sagt: ”Vi uppskattar Afrikas genomtänkta attityd till läget i och omkring Ukraina.” Återigen sägs inget om det stora antal afrikaner – och afrikanska ledare – som bestämt motsatt sig den ryska aggressionen.

Det finns en reell risk för att de på kontinenten som ser demokrati som ett hot kommer att försöka efterlikna den ryska modellen och med ryskt stöd – såväl militärt som via ombud som Wagnergruppen, redan på plats i Mali och Centralafrikanska republiken – kränka mänskliga rättigheter för att kunna behålla makten. Många gör redan detta med förödande konsekvenser.

Rysslands modell av oligarki – där ett auktoritärt styre tjänar till att berika en liten elit medan folket svälter – fungerar redan som förebild för många auktoritära och oljerika stater på kontinenten. Risker finns att den skaran kommer att öka och använda sig av Rysslands ”vi-eller-dom”-version som motiv för att upphöra med alla reformer.

Lavrovs besök kommer samtidigt som europeiska diplomater i en konfidentiell rapport talat om en mer ”affärsmässig” relation, där europeiskt finansiellt stöd till länder i Afrika knyts till deras villighet att arbeta ”utifrån gemensamma värderingar och ett gemensamt perspektiv”.

Det finns problem med det synsättet, inte minst vilket stöd som ska ges till länder som tillämpar dödsstraff, eller sådana som är auktoritärt styrda, men eventuellt på väg att demokratiseras.

Den ryska invasionen av Ukraina har avslöjat en annan, relaterad dimension av Afrikas politiska karaktär: den grupp på 27 afrikanska länder som den 27 februari i FN:s generalförsamling röstade för den resolution, som krävde stopp för den ryska invasionen och ett tillbakadragande av landets styrkor från Ukraina, bestod till största delen av västallierade demokratier. Huvuddelen av de 17 afrikanska stater, som lade ner sin röst eller röstade emot är, med några undantag som Sydafrika och Namibia, länder med auktoritära- eller

hybridregimer.

Tiden håller på att rinna ut för Europa. Väst måste gå före med gott exempel om man ska kunna göra anspråk på någon moralisk överlägsenhet bland väljare i Afrika. Detta innebär inte bara stopp för stöd till eliter, som uppenbart kränker grundläggande delar av de mänskliga rättigheterna, utan också att stärka stödet till demokrater och demokratier i Afrika.

Vi är för ett noggrant genomtänkt utländskt bistånd grundat på afrikanska värderingar och demokrati. Vårt budskap till Europa är tydligt: Gynna inte våra förtryckare.

Detta är givetvis inte bara något som angår utomstående. Demokrater i Afrika måste bestämma sig för hur de vill bli uppfattade runt om i världen och bästa sättet att hjälpa våra folk.

Det går inte genom någon uppföljare på lågkalorinivå av 1970-talets kamp via ombud mellan Öst och Väst, där båda sidor utnyttjade förhoppningar och strävanden i Afrika. Nu är den kampen helt klart mer komplicerad med minst tre parter inblandade (Kina också), som försöker nå fördelar. Det går heller inte genom att gå ihop med stater som rutinmässigt bryter mot internationell rätt och har en förfärlig historia bakom sig när det gäller mänskliga rättigheter. Demokrater i Afrika måste vara på sin vakt mot att sälja sina värderingar i utbyte mot ryskt spannmål och rysk energi – och vapen och militärt stöd.

Sättet för afrikanska ledare att skapa bättre kontakter med dem som delar demokratiska värderingar och normer för mänskliga rättigheter, och få dessa regeringar och företagsledare att inse risken med att låta länder i Afrika hamna i det svarta hålet av ryska ambitioner, består i att stärka de många vänskapliga band Afrika har i den demokratiska världen. I stället för att göra kolonialismen till ett hinder för kontakter måste demokrater i Afrika gå samman och skapa en kraft tillräckligt stark för att det inte ska gå att ignorera deras behov och drömmar, trots västliga försök till avledningsmanövrer.

Den ryska charmoffensiven får inte leda till att Afrika leds bort från framsteg vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter. Afrikaner som motsätter sig imperialistisk aggression måste stå upp mot detta cyniska synsätt och tala högt till förmån för öppna samhällen, demokrati och ansvarskänsla och låta folket få en central roll i den nationella agendan.

Afrikanska ledare i regeringar och inom oppositionen måste stå upp till försvar av demokrati och mänskliga rättigheter. Detta är inte några främmande idéer som påtvingats Afrika. Forskning har gång på gång visat att en majoritet av afrikaner stödjer demokrati och avvisar auktoritära metoder. De avskyr de övergrepp på mänskliga rättigheter som andra afrikaner gör sig skyldiga till på samma sätt som de avskydde sådant när det var kolonialmakterna som låg bakom.

Mediapart

Det stora diplomatiska spelet om Afrika. Kriget i Ukraina leder till en intensifiering

Sarah Benichou

Mediapart 27/7 2022

Afrika, där många röster höjts till stöd för Vladimir Putin och där man fruktar att lagren av vete ska ta slut, är föremål för alla former av uppvaktning denna vecka, en diplomatisk offensiv.

”Vi är stundtals helt blockerade av det ingen vågar tala om, av missförstånd [och] en historia [dvs kolonial, red. anm.] som inte går att komma undan”, sade Emmanuel Macron i ett anförande i tisdags inför det franska samfundet i Yaoundé. Han tillkännagav då också ”ett fullständigt” öppnande av franska arkiv rörande självständighetskriget i Kamerun. Enligt olika källor ska det ha lett till allt från 20 000 till 110 000 döda.

”Jag dementerar absolut att franska styrkor, på något som helst sätt, medverkat i mord i Kamerun. Allt sådant är rena påhitt”, sade Frankrikes dåvarande premiärminister François Fillon vid ett officiellt besök i Yaoundé i maj 2009. Kan det vara det akuta behovet av bättre bilaterala relationer med detta ”strategiska land” i Centralafrika, alltmedan den ryska invasionen av Ukraina intensifierar det som står på spel diplomatiskt och ekonomiskt, som fått Frankrike att överge sitt långvariga förnekande?

För marken skälver i Afrika denna vecka. Från Kamerun reste Emmanuel Macron i onsdags vidare till Bénin samtidigt som Rysslands utrikesminister Sergej Lavrov från Kampala (Uganda) reste till Etiopien, sista etappen på den diplomatiska tur han inledde i Kairo i söndags.

På dagen fem månader efter att kriget mot Kyiv inleddes är den afrikanska kontinenten, där åtskilliga röster höjts till stöd för Vladimir Putin – eller där man valt att tiga och iaktta en strategisk tystnad – föremål för alla sorters kurtiser.

”Konkurrensen har vänt upp och ner på traditionella positioner”, sade liberalen Emmanuel Macron ironiskt i tisdags, strax före den gemensamma presskonferensen med Kameruns president Paul Bita, apropå Frankrikes minskade betydelse i Kameruns ekonomi. Franska företag representerar idag bara 10 procent av Kameruns ekonomi mot 40 procent på 1990-talet, enligt den franska affärstidningen *La Tribune*.

Han hyllade franska företag, som han sade hade blivit mer exemplariska i kampen mot korruption än sina utländska konkurrenter – och glömde i förbigående att nämna att det inte råder någon brist på åtal för korruption mot franska företag och att just i Kamerun står det franska rederiet Bourbon, där Agnès Pannier-Runacher, medlem av Macrons regering tidigare satt i bolagsstyrelsen, åtalat för korruption.

Till skillnad från Frankrikes föredömliga agerande betecknade den franska presidenten Rysslands närvaro i Afrika som ”oroväckande” och för att använda sig av propaganda baserad på ”fake news” och en diplomati med ”Wagnermilisen” som sekundant.

Enligt den franske presidenten ”utger sig Ryssland, via sina milisgrupper, för att komma till stöd endera till försvagade politiker [...] eller till militärjuntor utan politisk legitimitet och säger ’vi ger er trygghet och skydd’ – till ledarna, inte till folket – i utbyte mot ryskt inflytande och tillgång till råvaror”.

”Vi har behov av er [för att isolera Ryssland diplomatiskt]”, sade Emmanuel Macron inför journalister från Kamerun efter att ha betecknat den diplomatiska neutralitet många länder på kontinenten iakttar som ”hyckleri” och resultatet av ”diplomatiska påtryckningar”.

Elefanten i rummet är förstås det avtal om ett femårigt militärt samarbete som Kamerun – ett land med en viktig position i Centralafrika – undertecknade med Ryssland den 12 april. Det nämnde Macron inte även om han också framhöll att han ville stärka Frankrikes militära samarbete med Kamerun beträffande ”läget i flera länder i regionen, framför allt Centralafrikanska republiken och den gemensamma oro [Frankrike och Kamerun] hyser för den inblandning som pågår där”. Emmanuel Macron sade sig också vilja samarbeta med [Kameruns president] Paul Biya ”mot terrorismen i området kring Tchadsjön”.

I början av veckan publicerades ett debattinlägg av människorättsaktivister från Kamerun och Frankrike, som fördömde ”en regim [Paul Biyas] som inte tvekar att använda sig av tortyr och kväva all debatt”. I sina kontakter med Kameruns president gav Macron prov på stort tillmötesgående och tackade honom hjärtligt för det varma mottagandet. Enligt en del lokala medier hade detta dock inneburit en del skadegörelse: bulldozers hade i början av veckan använts för att riva ned butiker för att underlätta presidentkonvojens framfart i Yaoundé.

Vetediplomati

Många länder i Afrika är beroende av ryskt och ukrainskt vete. Man oroar sig för att brist ska uppstå och har alltsedan kriget i Ukraina startade ansträngt sig för att undvika en livsmedelskris. Senegals president Macky Fall, tillika sittande ordförande i den afrikanska enhetsorganisationen, har enligt vad *Le Monde* rapporterade i maj uppmanat EU att skapa förutsättningar för att de båda krigförande ländernas vetelager ska kunna transporteras till Afrika. Och Macky Fall reste personligen till Moskva för att träffa Vladimir Putin, som då inte var sen att ge Väst skulden för situationen på grund av sanktionerna.

Medan Emmanuel Macron talade om ett samarbetsprojekt inom jordbruket för att stärka Kameruns oberoende vad gäller livsmedel – så att ”det fortsättningsvis inte är vi som kommer med lösningar som vi anser att våra samarbetspartners ska tillämpa”, heter det i uttalande från det franska presidentpalatset, där signalerna blir alltfler om att man vill bryta med Frankrikes koloniala historia – har Ryssland valt en annan metod.

Sedan i söndags har Sergej Lavrov försökt ge lugnande besked om spannmålsleveranserna. Först i Egypten, första etapp på den ryske utrikesministerns turné och etta i världen när det gäller import av vete från Ryssland och Ukraina. Han framhöll där – det bräckliga – avtalet om att öppna ”trygga korridorer” i Svarta havet, som undertecknades i Istanbul den 22 juli och sade bestämt: vetet kommer att levereras.

I Oyo (Kongo-Brazzaville) i måndags och i Kampala (Uganda) i tisdags fick den hållningen ett varmt mottagande av det ryska sändebudets värdar.

Sergej Lavrov talade om ”den så kallade livsmedelskrisen” och fördömde ”Västs illegala sanktioner mot Ryssland”. Han avstod heller inte från att betona den demarkationslinje, politisk och strategisk, som skiljer Moskva och de afrikanska länderna å ena sidan och de ländernas förhållande till de gamla kolonialmakterna och USA å den andra.

”Vårt lands rykte har inte fläckats av kolonialismens blodiga förbrytelser och har alltid uppriktigt stött afrikanerna i deras kamp för att befria sig från det koloniala oket”, hette det i en artikel av Sergej Lavrov, som publicerades i lokaltidningarna några dagar före hans ankomst. Alla är dock instämmer dock inte i att Ryssland inte skulle ha någon sådan historia, eller ha koloniala ambitioner idag.

Samtidigt intensifierar Ukraina sedan flera månader anklagelserna mot Moskva för att stjäla och tillskansa sig vete. I måndags fördömde Mychailo Podoljak, rådgivare till president Volodymyr Zelenskyj, den ”kvintessens av rysk sadism”, som Lavrovs resa utgör. ”Först orsakar ni hungersnöd och sedan far ni för att lugna folk”, rasade rådgivaren.

Underhåll av strategiska band

För Sergej Lavrov handlar det också om att underhålla politiska och strategiska band som Moskva knutit med olika länder i Afrika. En rysk-afrikansk kongress ska anordnas nästa år, en motsvarighet till vad Kina gjort sedan 2006. De länder Lavrov besökt har i FN intagit en neutral hållning till kriget i Ukraina. Enligt ryssarna ett tecken på stöd och ”oberoende”. ”Balanserade, korrekta och ansvarsfulla ställningstaganden”, sade den ryske utrikesministern i sitt anförande inför ambassadörerna från Arabförbundet i samband med mötet med Egyptens president al-Sissi i söndags.

Uganda var det enda land han uppehöll sig två dagar i. Det landet förbereder sig på att nästa år ta över ordförandeskapet för den alliansfria rörelsen. I den tidigare citerade artikeln uppmanade det ryska sändebudet denna att ta större plats på den internationella diplomatiska scenen och mellan raderna framgick att Kreml vill få den att ingå i ett ekonomiskt och finansiellt center med säte i Moskva och inte längre ”vara sårbar för eventuella åtgärder från icke vänligt sinnade stater”.

Rysslands militära strategi i Syrien och Libyen intar också en viktig plats i diskussionerna under denna diplomatiska turné. Enligt *Radio France Internationale* har det förekommit

fördjupade diskussioner om att Syrien ska återupptas i Arabförbundet och den ryske utrikesministerns blyxtbesök i Oyo [Kongo-Brazzaville] på måndagskvällen blev också tillfället till diskussioner med den medlare för Libyen, som den Afrikanska enhetsorganisationen utsett, Kongos president Denis Sassou N'Guesso.

Vid sidan av geopolitiska och strategiska överväganden avstår varken Ryssland eller Frankrike från att försöka flytta fram sina ekonomiska och teknologiska intressen. Kärnkraftverk i Egypten, epidemiologiskt forskningslaboratorium i Kongo, övervakningssystem i Uganda eller samarbete i utbildningsfrågor – vid varje etapp har Sergej Lavrov också stärkt samarbetet ekonomiskt, teknologiskt och på det akademiska området.

Emmanuel Macron har för sin del på resan med sig en stor grupp representanter för franska företag och har uttalat sin ambition att öka de franska investeringarna, offentliga och privata, i de länder som besökts.

En annan stormakt sitter heller inte med armarna i kors i detta ”stora spel”. Den 20 juli tillkännagav Vita huset att ett toppmöte mellan USA och Afrika ska äga rum i Washington den 13-15 december. USA:s speciella sändebud för Afrikas horn, Mike Hammer, landade för övrigt i Egypten på söndagskvällen, startpunkten för en resa som också kommer att ta honom till Addis-Abeba och Förenade Arabemiraten före den 1 augusti.